

ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18560/cukurova.1115>

Aydın, A. (2018). Siyasal katılım kademelerinin incelenmesi ve Lerner'in siyasal katılım kademelerinin dönüşümü. *Çukurova Araştırmaları*, 4(2), 307-315.

CİLT 4, SAYI 2, KIŞ 2018, s. 307-315

SİYASAL KATILIM KADEMELERİNİN İNCELENMESİ VE LERNER'İN SİYASAL KATILIM KADEMELERİNİN DÖNÜŞÜMÜ¹

Abdullah AYDIN²

Öz

Siyaset ve ona karşı birey veya toplumun izlediği tutum ve davranışlar sadece günümüz siyaset biliminin değil tarih boyunca siyasete kafa yoran herkesin üzerinde durduğu bir konudur. Zira birey ve toplum kendisini ilgilendiren her konu ve onun oluşum sürecine müdahil olmak istemektedir. Genel olarak siyasal katılım olarak kavramlaşan bu durum her ne rejim ile yönetilirse yönetilsin tüm devletlerde söz konusudur. Dolayısıyla siyasal katılım sadece demokratik rejimlere has bir durum değildir. Ancak bununla beraber siyasal katılım demokrasinin olmazsa olmazına dönüşmüş durumdadır. Bunun en önemli nedeni halk tarafından yönetim manasına gelen demokrasinin sağlığı açısından en önemli olgu halkın optimum seviyede siyasete katılmasıdır.

Bu çerçevede siyasal katılım ile ilgili çalışma yapan bilim insanları kavramı birçok açıdan ele almıştır. Nitekim yapılan tasnif ve taksimlerin en önemlilerinden biri de makalemizin ana konusunu teşkil eden siyasal katılım kademeleridir. Çalışmada siyasal katılım kademelerini toplumsal ve bireysel açıda ele alarak alana katkı yapmış önemli bilim insanlarının siyasal katılım kademeleri üzerinde durulacaktır. Son olarak mevzu bahis bilim insanlarından Lerner'in ortaya koyduğu kademededen bahsedilerek, özellikle yeni katılım araçları ve siyasal katılım kavramının yaşadığı genişleme göz önüne alınarak yeniden kurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Siyaset, siyasal katılım, siyasal katılım kademeleri, toplumsal kademeler, katılım araçları*

EXAMINING THE POLITICAL PARTICIPATION LEVELS AND THE TRANSFORMATION OF LERNER'S POLITICAL PARTICIPATION LEVEL

¹ 2017 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanan "Sosyal Medya Paradigmasındaki Dönüşümün Siyasal Katılıma Yansıması" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, abdullahaydin01@hotmail.com

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 03.11.2018

Accepted/Kabul: 09.11.2018

Abstact

Politics and the attitudes and behaviors of the individual or the society towards it is not only a subject of political science, but also of all those who think about politics throughout history. Because the individual and the society want to be involved in every matter that concerns them and its formation process. This situation, which is generally understood as political participation, is governed by all regimes, whatever it is governed by the regime. Therefore, political participation is not unique to democratic regimes. Nevertheless, political participation has become a must for democracy. The most important reason for this is the participation of the people in politics at the optimum level in terms of the health of democracy which means management by the public.

Within this framework, scientists who work on political participation have studied the concept in many ways. As a matter of fact, one of the most important classifications and taksims is the political participation levels which constitute the main subject of our article. The study will focus on the political participation levels of important scientists who have contributed to the field by addressing the political participation levels in social and individual perspectives. Finally, it is mentioned that Lerner, who is one of the scientists, has tried to be reconstructed by taking into account the new participation tools and the expansion of the concept of political participation.

Keywords: *Politics, political participation, political levels of participation, social levels, participation tools*

GİRİŞ

Bir ülkedeki demokrasinin ne kadar işler ve canlı olduğunu anlamının en temel yolu mevcut siyaset alanının ve formların sürekli genişleyip genişlememesine bağlıdır. Siyasal katılım kavramı bu genişlemenin merkezinde olan en temel unsurdur. Bilim insanlarının, bireyin toplumsal hayata katılması ve ardından siyasal alana katılması üzerine yaptıkları araştırmalar, özellikle katılım seviyeleri bağlamında toplumun farklı kademelere ayrılması sonucunu doğurmuştur. Siyasal katılım bağlamında toplumu kademelere ayırmak bir manada bireylerin siyasal tutum ve davranışlarını anlama noktasında büyük katkı sağlamaktadır. Zira toplumlar dinamik ve sürekli değişkenlik gösteren bir yapıdadır. Bu bağlamda geleneksel ve belli sınırlara hapsedilmiş olan siyasal katılım ve ona bağlı kavramların bu sınırlarda kalması da günümüz toplumunda mümkün değildir. Nitekim bu genişleme birçok araştırmacının bir ikileme yüzleşmesine neden olmaktadır. Pek çok yeni yöntem ve araç haricinde, siyasal katılımın eski araçları ve kademeleri neredeyse tüm siyasal eylem ya da kavramlarını kapsayacak şekilde genişleyebilmektedir (van Deth, 2006: 2). Doğrudan demokrasinin uygulanma imkânı bulamadığı günümüz dünyasında artık bireyler temsilciler eliyle kendilerini ifade etmek (Tunç vd, 2017:1922-1923) zorunda kaldığı için siyasal katılımın önemi de bu ölçüde artmıştır. Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan siyasal katılım kademeleri, temelde toplumu veya toplumsal değişimi katılım bağlamında sınıflandırmayı hedeflemiştir.

Siyasal katılımın toplumsal kademelendirme konusunda birçok bilim insanının ortaya koyduğu çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu çerçevede günümüz siyaset bilimi literatürünün en çok üzerinde değerlendirmelerde bulunduğu ve kabul ettiği kademelendirmelerin M. E. Olsen, Robert Dahl, Verba ve Nie, Milbarth, Arnstein ve Lerner tarafından yapıldığı görülmektedir. Çalışmada, bu bilim insanların yapmış olduğu kademelendirmeler ele alınmıştır. Ayrıca bu isimlerden Lerner'in yapmış olduğu kademelendirmenin diğerlerinden farklılık arz etmesi ve tarihsel bir boyutunun olması nedeniyle çalışmada Lerner'in yapmış olduğu kademelendirme anlatıldıktan sonra ona yapılan katkıya da değinilmiştir.

M. E. Olsen'e Göre Siyasal Katılım Kademeleri

M. E. Olsen (1970: 681- 683) siyasal katılımlar bağlamında toplumsal kademeleri altı tabaka halinde sınıflamaktadır.

- 1. Liderler:** Kanunlar ile sınırlarının belirlendiği yönetim birimlerinde görev alan seçilmiş ve atanmış kişiler.
- 2. Siyasal Aktivistler:** Resmi idarenin oluşturduğu temel yapının dışında kalan siyasal partilerin ve diğer siyasal örgütlenmelerin faaliyetlerine aktif olarak katılanlar; siyasi bir partide görevli olur ya da gönüllü olarak çalışırlar.
- 3. Siyasal İletişimciler:** Siyaset ile ilgili haberleri, değerleri, normları, inançları sahip olan ve bunları ikinci veya üçüncü kişilere taşıyan kişilerdir. Bunu gerçekleştirmek için siyasal toplantılar veya konuşmalar tertip ederler. Bir kamu kurumuna ya da yayın organına yazılar göndererek mesaj aktarırlar.
- 4. Siyasal Vatandaşlar:** Bir ülkede yaşayan her vatandaştan beklenen temel mesuliyetler olan seçimlerde oy kullanmak, siyasal parti tercihi yapmak ve siyasal olaylar hakkında bilgi sahibi olmak gibi faaliyetleri yerine getiren, bunun yanında siyasal alanda aktif olarak yer almayan kişilerdir.
- 5. Siyasal Marjinaler:** Siyasal sistemle minimum düzeyde teması olan kişilerdir. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla siyasal alanda cereyan eden olaylardan az da olsa bilgi sahibidirler. Çok nadir de olsa belli kişiler ile siyasetle ilgili konuşmalar yaparlar.
- 6. Siyasal Dışlanmışlar:** Siyasal alanda gerçekleşen hiçbir şey hiçbir şekilde katılmayan ve merak etmeyen kişilerdir.

Robert Dahl'a Göre Siyasal Katılım Kademeleri

Robert Dahl (1963: 57- 59) ise siyasal katılım açısından toplumu dörde ayırmıştır:

- 1. Siyasal Olmayanlar:** Her ne sebeple olursa olsun, siyasete uzak durmaya çalışan veya uzak kalmış kişilerden oluşmuş bir kademeyi ifade etmektedir.
- 2. Siyasal Olanlar:** Siyasete uzak olmayan, siyaseti takip eden; siyasete ilgi duyan fakat siyasete girmek amacıyla olmamakla birlikte siyasete hevesli olan kademeyi ifade etmektedir.
- 3. İktidarı İsteyenler:** Aktif olarak siyasette yer alan, iktidarı ele geçirmek için değişik yöntemler uygulayan, çevreden merkeze kaymaya çalışan kademeyi ifade etmektedir.
- 4. İktidar Olanlar:** Siyasetin göbeğinde olan, yani iktidarı elinde tutan bu kademe, merkezi elinde devamlı tutmanın yollarını arayan ve siyaset alanını dizayn etmeye çalışan bir yapıya sahiptir.

Verba ve Nie'ye Göre Siyasal Katılım Kademeleri

Verba ve Nie de siyasal katılım düzeyleri hakkında bir sınıflama yapmışlardır. Bu sınıflama siyasal katılım düzeyini altı ana başlık altında ele almaktadır (Akıncı, 2014: 313).

- 1. Siyasal Sürece Hiç Katılmayanlar:** Bu kişiler siyasal alanla hiç bağlantısı olmayan kimselerdir. Bu yüzden siyasetle hiç ilgilenmezler, hatta bununda ilerisine giderek seçimlerde oy kullanmaya bile gitmezler.
- 2. Sadece Oy Kullananlar:** Siyasal katılım ile ilgili tek yaptıkları etkinlik oy vermek ile sınırlı olan kimselerdir.
- 3. Kişisel Sınırlı Katılımcılar:** Oy vermenin yanında sadece kendilerine ait problemlerin çözmek için katılım sağlayan kimselerdir.

4. Topluluk Düzeyinde Katılımcılar: Bazı toplumsal meselelere ilgi duyan ve o meselelerin çözümüne yönelik örgütsel düzeyde siyasal süreci etkilemeye çalışan kimselerdir.

5. Kampanyacılar: Seçim dönemlerinde düzenlenen kampanyalarına aktif olarak katılan kimselerdir.

6. Siyasi Partilerde Aktif Olarak Görev Alanlar: Herhangi bir siyasal partinin yapmış olduğu faaliyetlere katılan ve partinin çeşitli kademelerinde aktif olarak görev alan kimselerdir.

Milbarth'a Göre Siyasal Katılım Kademeleri

Milbarth siyasal katılımı türlerine göre şöyle sınıflandırmıştır (Dinç, 2002: 10; Milbrath, 1965: 11-15).

Açık ve Gizli Katılım: Bireyler psikolojik yapıları gereği, siyasal alanın çalkantılı haline karşı olumlu veya olumsuz şekilde tepki verir. Bu yüzden bazı bireyler siyasal alana dair yapmış oldukları davranışları gizlemezken bazıları ise gizler. Belli sebepler veya tecrübelerle göre şekillenen bu hal, insanları farklı alanlarda açıkça siyasi faaliyet yapması ile sadece oy kullanmak (veya sadece kendilerini güvenli hissedebildikleri ortamlarda siyaset konuşmak) arasında şekillendiren bir yelpaze oluşturmaktadır.

Zorunlu ve Bağımsız Katılım: Demokratik toplumların olmazsa olmazı olduğu düşünülen katılımı gerçekleştirmek için devletler bazı yasalar aracılığı ile katılımı dayatabilmektedir. Vergi vermek, oy kullanmak başta olmak üzere bir takım katılım yöntemleri devletler tarafından zorunlu tutulmaktadır. Fakat bazı durumlarda ise katılım, kişinin veya grubun kendi öz idaresi ile bağımsız ve bağlantısız bir şekilde gerçekleşir.

Sürekli ve Anlık Katılım: Siyasal katılım bazen süreklilik arz ederken bazen ise anlık bir durum olarak ortaya çıkar. Yani birey aktif olarak siyasete katılırken kimi durumlarda oy kullanarak anlık bir faaliyet yapar; kimi durumlarda da bir siyasi partiye üye olarak devamlılığı olan bir eylem gösterir.

Açıklayıcı ve Araçsal Katılım: Açıklayıcı katılım, siyasal toplantılara katılma, siyasal alanda sembole dönüşmüş aygıtların kullanımı ve siyasal konular ile ilgili bir başka görüşten insan ile veya kendi görüşündeki insan ile tartışma şeklinde etkinliklerde bulunma olarak tezahür etmektedir. Diğer yandan araçsal katılımlarda ise bizatihi kişinin katılımı değil, kişinin bir araç ile katılımı vardır. Bu kimi zaman aynı kimi zaman ise nakdi şekilde gerçekleşen yardımları kapsamaktadır.

Siyasal Sisteme Veren ve Sistemden Alan Katılım: Siyasal sistemin içine giren bireyler, oy vermek, propaganda yapmak, mitinglere katılmak, siyasal yazılar yazmak ve siyasal tartışmalara katılmak üzere sistemin parçasını haline gelirler. Bu bağlamdaki katılım sayesinde bireyler bazı karşılıklar talep ederler. Bu talepler belli hizmetler, hediyeler, ödüller ve belli makamlar şeklinde olabilir (Dinç, 2002: 10).

Sözlü ve Sözsüz Katılım: Bir siyasal mevzuu ile ilgili tartışmada bulunmak veya bir başkasını sözlü olarak yönlendirmek, sözlü bir siyasal katılım yöntemidir. Oysa mitinglere katılmak, belli bir konu ile ilgili protestoda bulunmak, yürüyüşlere katılmak, propaganda broşürleri dağıtmak gibi faaliyetler ise sözsüz katılımı anlatmaktadır.

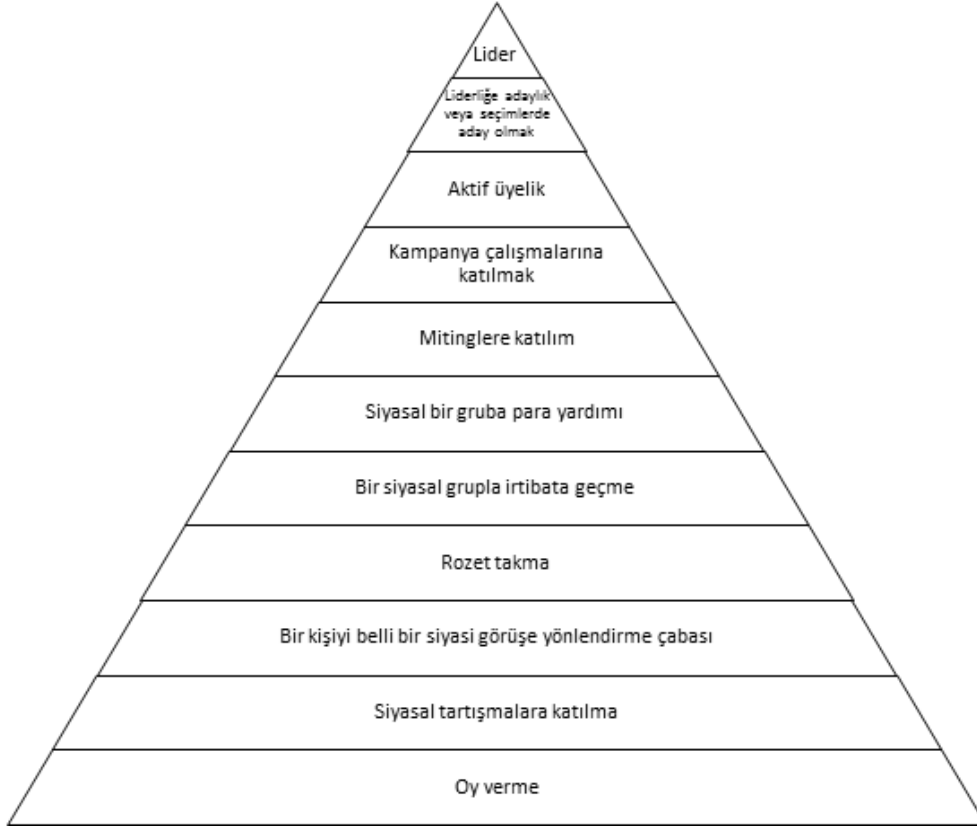
Toplumsal – Toplumsal Olmayan Katılım: Siyasal alanda gerçekleşen bir etkinlik ile ilgili katılımın şekli, bireysel veya toplumsal olarak gerçekleşir. Bireysel katılım adı üstünde oy kullanmak veya para yardımı yapmak gibi bireysel bir eylemi ifade etmekten toplumsal katılım, toplumun bir kısmı veya hepsini kapsayan bir katılımı ifade etmektedir.

Diğer yandan Milbarth, bireylerin siyasal katılımını aktif ve pasif olmak üzere iki şekilde ele almıştır. Nitekim birey ile siyasal sistem arasındaki ilişkiyi varsayıma dayalı bir tabloya dönüştürmüştür (Dinç, 2002: 11).

Tablo 1. Milbarth'ın Siyasal Katılım Kademeleri

		Bireylerin Siyasal Sisteme Verdikleri	Bireylerin Siyasal Sistemden Aldıkları
AKTİF KATILMA	Araçsal	<ul style="list-style-type: none">○ Liderlerin Seçimi (oylama)○ Parti etkinlikleri○ Finansal Destekte Bulunma○ Gönüllük Esaslı İşler Yapma○ İtaatsizlik	<ul style="list-style-type: none">○ Makam Elde etme○ Haberleşme imkânları○ Hizmetler○ Ekonomik imkânlar○ Menfaat Çatışmasının Çözümü○ Adalet
	Açıklayıcı	<ul style="list-style-type: none">○ Sadakat○ Gösteriler○ Protestolar○ Siyasal Tartışma	<ul style="list-style-type: none">○ Ulusal Semboller○ Kimliğin idraki○ Hükümet protestoları○ Üstünlüğün idraki
PASİF KATILMA		<ul style="list-style-type: none">○ İtaat○ Rıza○ Vergi Ödeme○ İlgisizlik	<ul style="list-style-type: none">○ Kamu Düzeni○ Güvenlik

Yukarıdaki tablodan hariç olarak Milbarth katılımı aşağıdan yukarı bir piramit gibi izah ederek en alta oy vermeyi en üste de siyasal grubun liderliğini koymuştur.

Tablo 2. Milbarth Siyasal Katılım Piramidi

Tablo 2’de görünen, piramidin üst kısmındaki lider, liderliğe aday olan veya seçimlerde aday olanlar, aktif üyeler ve kampanya dönemlerinde çalışmalara aktif olarak katılanlar için “gladyatörler” denmektedir. Piramidin orta kısmında bulunan mitinglere katılan, para yardımı yapanlar ve bir grupla irtibat içinde olanlar için “geçici katılımcılar” tanımı kullanılmaktadır. Son olarak piramidin alt kısmını işgal eden rozet takanlar, bir kişiye kendi görüşünü aktarmaya çalışanlar, siyasal tartışma yapanlar ve oy veren kesim ise “seyirci katılımcı” olarak tanımlanmaktadır (Milbrath, 1965: 18)

Arnstein’in Siyasal Katılım Merdiveni

Arnstein siyasal katılım türlerini üç ana başlık altında sınıflamıştır (Arnstein, 1969: 217). Bu ana başlıklar yurttaş yönetimi, göstermelik katılım ve katılımsız durumdur. Merdivenin en üstüne yurttaş denetimini koyarken en altına ise manipülasyonu yerleştirmiştir (Brodie vd. , 2009: 20). Tabloda gözüktüğü üzere katılımsız durumda insanların kendi iradesi veya başka etkenler ile katılmama durumu oluşsa dahi insanlar, sosyal ve siyasal hayattan tamamen kopamayacağı için isteyerek veya istemeyerek terapiye ve manipülasyona maruz kalmaktadır (Involve, 2018).

Tablo 3. Arnstein’in Siyasal Katılım Merdiveni (Arnstein, 1969: 219)

Yurttaş Denetimi	Yurttaş Yönetimi
Devredilmiş Yetkiler	
Ortaklık	

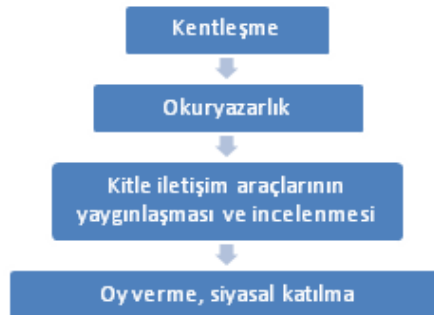
Yatıştırma	Göstermelik Katılım (Tokenizm)
Danışma	
Bilgilendirme	
Terapi	Katılımsız Durum
Manüpülasyon	

Lerner'e göre Siyasal Katılım Kademeleri

Demokrasi kavramı her dönemde farklı anlaşılmaktadır. Bu genel olarak her kavramın genel özelliğidir. Fakat özellikle demokrasi son yüzyılda insanlar tarafından kutsiyet atfedilecek bir hal aldığı için yaşadığı her değişim merakla takip edilmiştir. Sosyal medyanın siyasal alanda hissedilmeye başlaması tabii ki her kavramı olduğu gibi demokrasi kavramını da yeniden şekillendirecek, yeni şeyler ekleyecek veya etkileyecektir (Aydın ve Kahraman, 2017: 47). Sosyal medyanın klasik medyanın tersine karşılıklı etkileşim sağlayan bir iletişime, toplumun farklı kademelerinin örgütlenmesine, fikir ve düşüncelerini paylaşmasına ve bilgiye kolay ve hızlı bir şekilde erişimlerine önemli olanaklar sağlamaktadır. Bu durum iletişim araçlarına olan güveni ve sempatiyi arttırmış, bunun yanında bu yeni iletişim mecralarının katılımcı demokrasiyi genişleteceği düşüncesi bilim insanlarınca sıkça ifade edilir hale gelmiştir (Lerner, 1958: 2-4).

Lerner'e göre batıda yaşanan hızlı kentleşme, okuryazar oranındaki artış, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması geniş ekonomik ve toplumsal katılıma yol açmaktadır (Kahraman, 2002: 56-58). Lerner süreçlerin bu sıra katılım etkilediğini ve bu etkileşimin tüm dünyada da benzer şekilde geliştiği teorisini ortaya atmıştır. Lerner sanayileşmenin tamamlandığı modern toplumlarda bireylerin sosyal gereklilikleri yerine getiren, katılımcı insan olduğunu savunmaktadır. Diğer bir anlatımla katılımcı bireyin siyasal, ekonomik ve kültürel bütün toplumsal etkinliklere katılmaktadır. Ardında ise katılımcı insan kendisini başkasının yerine koyabilme yeteneğinin yani empati sahibi birey olduğunu ifade etmektedir. Daniel Lerner'in oluşturduğu katılımın tarihsel süreci modeli bu savları desteklemek amacıyla taşımaktadır. Nitekim Lerner'in siyasal katılma modeli aşağıdaki tablo gibi sıralanmıştır.

Tablo 4. Lerner'in Katılma Modeli

Yukarıdaki tabloda görünen sıralamanın yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki tabloda siyasal katılım sürecine eklenen unsurlar koyu renkte ifade edilmiştir. Katılımı kentleşme ile başlatmanın yanlış olacağı düşüncesi ile "Kentleşme" den önce "Toplumsal Yaşama Geçiş" eklenmiştir. Aynı şekilde "oy verme" ve "siyasal katılım" ın yanına Siyasallaşma eklenmiştir. Son dönemde hızlı bir şekilde gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan yeni durum katılım sürecinde

artık yeni bir kademe olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Bu yüzden “Elektronik Katılım”, “Mobil Siyasallaşma” ve “Mobil Katılım”dan müteşekkil yeni bir kademe oluşturma yoluna gidilmiştir.

Tablo 5. Lerner’in Mobil Katılım Modeli

Lerner’e göre Siyasal Katılım Kademelerinin Yeniden Yorumlanmasına Etki Eden Faktörler

Tablo 5’te görünen değişime neden olan ana faktörlerin ilk başında gelen “Toplumsal Yaşama Geçiş” Lerner’in düşmüş olduğu bir hata olarak değerlendirebilir. Çünkü katılım işini kentleşme ile başlatmak başlı başına yanlıştır. Bilim insanları bugün kentleşmenin toplumsal yaşamın başı olmadığı noktasında neredeyse bir ittifakı vardır toplumsal yaşam daha eski ise siyasal katılım da o kadar eskidir. Baştan sona doğru geldiğimiz de ise günümüz siyasal katılıma yeni bir kademe eklenmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Katılım kavramının içeriğinin değişmesi özellikle yönetsel ve siyasal alanda farklı katılım mekanizmalarına ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Belli ve Aydın, 2012: 138). Nitekim güncel yaşam şartları devletin ve hükümetin dolayısıyla da siyasetin gündelik hayata olan etkisini arttırmıştır. Bu çerçevede makalede ele alınan siyaset alanının genişlemesi bir sebep olduğu kadar bir sonuçtur. Yöneticilerin giderek artan ilgisinin yanında özel, kamu ve üçüncü sektör olan sivil toplum arasındaki çizgilerin bulanıklaşması siyasal katılımı daha girift bir hale getirmektedir (van Deth, 2006: 2). Nitekim yapılan klasik kademelendirmelerde genel olarak diğer şekilde isimlendirilmese de bu isme benzer şekilde kast edilen diğer kademeler günümüzde daha etkin ve göz önünde olmaktadır. Özellikle sosyal medya başta olmak üzere iletişim araçlarının ulaşılabilirliği ve mobilizasyona imkân veren yönü bireyleri siyasal alana katılmaya doğru itmektir. Siyasal alanla ilgili bilgilere, kolay ulaşım insanları sıkıcılık ve bilgisizlik yüzünden uzak durdukları alana daha da yaklaştırmıştır. Bunun yanında siyasal faaliyetlerin siyasi niteliğinin sadece seçimlerle sınırlı olmaması bunun yanında artık klasikleşmiş bile olsa gösteriler ve yürüyüşler veya herhangi bir şekilde siyasal görüşünü açıklama yöntemleri günümüz imkânları ile daha kolay ve ulaşılabilir olmuştur. Artık günümüzde Twitter üzerinde bir konu ile ilgili paylaşım yapmak bir haberin altına veya Youtube’daki bir videonun altına yorum yazmak ve bir çevrimiçi eyleme katılmak normal bir duruma dönüşmeye başlamıştır. Bu çerçevede Lerner’in ortaya koyduğu kademelendirmenin bahsi geçen şekilde dönüşümü kaçınılmazdır. Hem toplumun ilk aşamasından itibaren siyasal

katılımın varlığının ifade edilmesi hem de son dönemdeki özellikle elektronik katılım ve siyasallaşmasının gözden kaçmaması siyaset bilimi açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın A. ve Kahraman Ö. F. (2017). Türkiye’de Kadın Temsili Sorunsalına Kadın Bakanlar Bağlamında Bir Bakış. *Yasama Dergisi*, “Dünya Kadınlar Günü” Özel Sayısı – I
- Belli, A. ve Aydın, A. (2012). Yerel demokrasi ve katılım: Kahramanmaraş ve Hatay illerinin karşılaştırılması. *II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde, 1-2 Ekim 2012.
- Brodie, E., Cowling, E., Nissen, N., Paine, A. E., Jochum, V. and Warburton, D. (2009). *Understanding participation: A literature review*. <http://pathwaysthroughparticipation.org.uk/wp-content/uploads/2009/09/Pathways-literature-review-final-version.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.01.2018).
- Dahl, R. A. (1963). *Modern political analysis*. New Jersey: Prentice- Hall.
- Dinç, M. (2002). *Bugünün Türkiye’sinde kadınların siyasal katılımı ve katılımı arttırmaya yönelik çözüm önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta). <http://www.involve.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/People-and-Participation.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.10.2016).
- Kahraman, A. B. (2002). *Siyasal katılıma etki eden sosyolojik faktörler (Isparta uygulaması)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Lerner, D. (1958). *The passing of traditional society: Modernizing the Middle East*. New York: Free Press.
- Milbrath, L. (1965). *Political participation: How and why do people get involved in politics?*. Chicago: Rand McNally College Publishing Company.
- Olsen, M. E. (1970). Social and political participation of blacks. *American Sociological Review*, 35(4), 682-697.
- Tunç, A., Belli, A., ve Aydoğdu, Y. (2017). Dijitalleşen kamu hizmetleri açısından gıda tarım ve hayvancılık bakanlığı değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor15 Özel Sayısı), 1921-1931.
- Van Deth, J. W. (2006). *What is political participation? Subject: Political behavior, political sociology*. DOI: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.68. (Online Publication Date: Nov 2016)